

Sluiproute of dwaalspoor?

Het is een sterke bewering van Wolter Rose: het NGK-studie-deputaatschap 'Homoseksualiteit in de kerk' wijst met het rapport *Ruimte en richting* de kerken een dwaalspoor.¹ Zo'n bewering vraagt om toetsing. Wijzen deputaten met hun 'ruimte- en richtinggevende adviezen' inderdaad een dwaalspoor?

Veel ruimte is er door het hele rapport heen voor ervaringsverhalen, overtuigingen, theorieën en ideeën. Maar het gaat om 'zeer uiteenlopende visies'

In dit artikel probeer ik de redeneergang van deputaten op hoofdlijnen te volgen.

Vanwege de gevoeligheid wil ik herhalen dat de vraag niet is of je wel of niet compassie hebt met homo's en met hun wel en wee begaan bent. De vraag is evenmin of je hart voor hen hebt. Het hart van het probleem is de vraag of we bij het hen terzijde staan en liefdevol en veilig opvangen daadwerkelijk blijven opereren vanuit het '*Sola Scriptura, tota Scriptura en sola fide*.'² Dát is ten diepste waar Rose buik- en hoofdpijn van krijgt.

Bijbelse gegevens

Een betrekkelijk korte bespreking van de bijbelse gegevens – slechts 14 pagina's – brengt deputaten unaniem tot de conclusie dat de Bijbel uitsluitend in veroordelende zin schrijft over gelijkgeslachtelijke seks.

Toch adviseert de meerderheid van deputaten uiteindelijk om gelijkgeslachtelijke relaties van liefde en trouw met een seksuele dimensie toe te staan. Ook voor deze broeders en zusters kan de toegang tot het avondmaal en de ambten opengesteld worden.

Ervaringen en meningen

Veel ruimte is er door het hele rapport heen voor ervaringsverhalen van LHB'ers, voor overtuigingen van voorgangers en gemeenteleden en voor diverse theorieën en ideeën – 'toon-aangevende opvattingen binnen kerk en theologie' (101). Inzichtigend, leerzaam en behartigenswaardig. Maar het gaat om 'zeer uiteenlopende visies' en alles bij elkaar heeft het iets van een vergaarbak van menselijke meningen en ervaringen. Met alle risico's van dien.³

Drie lenzen

Deputaten schrijven dat ze intens gezocht hebben 'naar richting, in de Bijbel en voor Gods aangezicht' (7). Ze hebben het vertrouwen 'dat de Bijbel, dat Gods Woord en Geest, ons als gemeente van Christus zullen helpen om in de steeds veranderende omstandigheden de weg te vinden' (35).

Volgens deputaten is er ordening aan te brengen in de vele visies door ze onder te brengen bij een van de drie lenzen (of kijkrichtingen) waardoor christenen naar homoseksualiteit zouden kijken: die van de scheppingsorde, van de gebrokenheid en van de variatie.⁴

Bij de eerste lens gaat het om een blijvend geldige *morele orde*. Belangrijk zijn noties als gehoorzaamheid, reinheid, kuisheid, bekering, zelfbeheersing, volharding, strijd en kruisdragen. Gelijkgeslachtelijk seksueel verkeer is zonde.

De tweede lens heeft vooral oog voor de *gebrokenheid* waarvan homoseksualiteit het gevolg is. Niet Gods heiligheid en de geboden staan centraal, maar God zelf, die mensen voorthelpt op hun weg door het gebroken bestaan. Er is ruimte voor gelijkgeslachtelijke relaties in liefde en trouw.

Bezien door de lens van de *variatie* maken homoseksualiteit en andere varianten van gender en seksualiteit deel uit van Gods goede schepping en vormen een verrijking. Morele eisen worden allereerst gesteld aan de gemeente: gerechtigheid, vrijheid, liefde en verdraagzaamheid.

Elke kijkrichting zou waardevolle inzichten opleveren en het is 'de kunst om deze mee te nemen in een bijbelse benadering, zowel ethisch als pastoraal' (74).

De route

Welke route hebben deputaten gevolgd ván het bijbelse spreken náár hun adviezen? Hun benadering rust op twee steunpilaren.

Allereerst stellen zij dat homoseksualiteit een eigentijds verschijnsel is dat de Bijbel zo niet kent' (108). En: de Bijbel gaat in de concrete teksten voorbij aan het diep-menselijke verlangen dat LHB'ers hebben.

Op aangeven van Mudde wordt dan voor hen het uitgangspunt 'hoe we door de Bijbel als geheel de HERE God zelf leren kennen, in zijn karakter'. Dat karakter 'kan zich ook in een homoseksuele relatie weerspiegelen, niet minder dan in een heteroseksuele'. En als barmhartige God overvraagt Hij de mens die stukloopt op de gebrokenheid van het bestaan niet. Hij legt geen ondraaglijke lasten op (108): 'Wanneer de

gemeente (...) de mogelijkheid ontnemt om een relatie van liefde en trouw aan te gaan, dan ontnemt zij (...) de mogelijkheid om hier op aarde tot groei en bloei te komen (...). Zo echter hebben we de Here Jezus Christus en God de Vader niet leren kennen'.

Deze uitgangspunten leiden ertoe dat voor deputaten de lens van de gebrokenheid belangrijker is dan die van de scheppingsorde. In hun uiteindelijke advies blijkt ook de lens van de variatie een belangrijke rol te spelen: homoseksualiteit als verrijkende 'seksuele minderheidsvariant', die een bijzondere gave is voor de gemeente.

Wezenlijke vragen

Is de belangrijkste 'steunpilaar' van deputaten wel solide? Dat is de eerste vraag die opkomt naar aanleiding van het deputatenrapport. En wordt niet te gemakkelijk beweerd dat de Bijbel voorbijgaat aan het diepmenselijke verlangen dat LHB'ers hebben? Gods Woord zegt immers van meet af aan: 'het is niet goed wanneer een mens alleen blijft' (Gen. 2:18).

- 1 Zie mijn artikel 'Een alarmerende hartenkreet' in het vorige nummer van *Nader Bekeken*, jrg. 31, maart 2024, nr.3, p. 86-90.
- 2 Rosaria Butterfield onderscheidt in haar boek *Five lies of our Anti-Christian Age* tussen 'acceptance (de acceptatie van een persoon), approval (de goedkeuring van het gedrag van de persoon), sympathy and empathy. 'Empathy is dangerous because if the highest form of love is standing in someone else's shoes, no one is left standing in a place of objective truth. If someone is drowning in a river, jumping in with him may break up his loneliness, but having two drowned people produces an even greater problem.' https://thinktheology.co.uk/blog/article/five_lies.
- 3 Het gevaar is dat we 'met mooie woorden ten diepste het Woord van God naast ons neerleggen' (Wolter Rose, 156). Ook prof. dr. H. van den Belt waarschuwde onlangs tijdens een lezing (waaruit ik onder dank een enkele keer citeer): 'Hoezeer emotie, beleving en ervaringsverhalen ons ook kunnen raken, laat emotie niet normerend worden!' De essentie van deze lezing zal ook te lezen zijn in zijn boek *Geestspraak, Hoe we de Bijbel kunnen verstaan*, dat naar verwachting eind april verschijnt.
- 4 Deze gedachte ontlenen deputaten aan de Amerikaanse psychiater Mark Yarhouse. Hij stelt dat christenen het thema genderdysforie benaderen vanuit verschillende 'frameworks' (kaders). Theologisch conservatieve christenen zouden kiezen voor het *integrity framework*, dat uitgaat van de heelheid (integriteit) van het lichaam en de morele kant van de problematiek benadrukt, orthodox-evangelische christenen voor het *disability framework*, dat genderdysforie beschouwt als een ziekte of handicap waaraan je geen morele kwalificaties kunt verbinden, en liberale christenen voor het *diversity framework*, dat diversiteit van genderidentiteiten beschouwt als een verrijking.

Desondanks geeft de Bijbel nergens ruimte voor gelijkgeslachtelijke relaties *met een seksuele dimensie*. Wezenlijke vragen zijn ook te stellen bij de insteek vanuit Gods karakter, bij het frame van de drie lenzen, en bij de wijze van redeneren en argumenteren.

Gods karakter

Geven deputaten wel een goed beeld van Gods karakter? Ze leggen eenzijdig alle nadruk op zijn barmhartigheid.⁵ Maar zo vervormt het beeld. Onze HEER openbaart zichzelf toch ook in zijn heiligheid, heerlijkheid, grootheid, zuiverheid en zijn grondige afkeer van wat niet spoort met zijn bedoeling? Hij kan zelfs 'een verterend vuur' zijn (Deut. 4:24; 5:25; Hebr. 12:29). En de Geest is méér dan liefde, vrede en zachtmoedigheid. Als *heilige* Geest wordt ook Hij gesymboliseerd door (zuiverend én verterend) vóúr (Matt. 3:11; Hand. 2:3). Hij bindt de strijd aan tegen de praktijken van onze eigen natuur (Matt. 15:18-20; Gal 5:17 e.v.).

De belichting vanuit 'Gods karakter' is behalve eenzijdig ook willekeurig. Waarom bijvoorbeeld niet aangesloten bij de kerntaak van de Geest, die ons vernieuwt naar het evenbeeld van Jezus Christus? Of waarom niet gekozen voor een sterkere gerichtheid op de eeuwige toekomst en Gods koninkrijk, in plaats van op 'groei en bloei' in het hier en nu? Deputaten schrijven immers zelf: 'Door niet de vervulling van persoonlijke behoeften op de eerste plaats te zetten, maar eerst Gods koninkrijk en zijn gerechtigheid te zoeken, zijn celibatair levende broers en zussen tot zegen van de gemeente van Christus en daarvoor tevens een voorbeeld' (124). Je leven aan Jezus Christus verliezen, je eigen wil verloochenen, je kruis op je nemen: het is van levensbelang voor elke volgeling van Jezus Christus (Matt. 16:24). Moeten we sowieso – zo ook Van den Belt – niet toe naar een herwaardering van het celibataire, single leven, als een volwaardige levensbestemming? (Zie 1 Kor. 7:25 e.v.)

Het frame van de drie lenzen

De drie lenzen bedoelen diverse kijkrichtingen te ordenen, maar ze beperken en framen ook en doen geen recht. De lenzen vormen niet alleen een gekleurde bril om naar de diverse visies te kijken, maar typeren ook de kijkers als moralistisch, empathisch, dan wel verdraagzaam.

De morele noties die verbonden worden aan de lens van de *scheppingsorde* geven bijvoorbeeld de indruk dat wie door deze lens kijkt niet weet van compassie, empathie, vrijheid, liefde en gerechtigheid. Dat is vreemd. Alsof de ordening in de schepping beperkend en streng is, terwijl die teruggaat op Gods wijze, liefdevolle en heilzame *scheppingsbedoeling*, ook met de mens als mannelijk en vrouwelijk. Hier had het karakter van God bij betrokken moeten worden, want in zijn schepping schitteren zijn deugden! Deputaten ontkennen dat niet, maar het wordt afgezwakt met een citaat, waarin gesproken wordt over de 'scheppingsordening' als een 'in beton gegoten structuur' (91, n. 133). Maar onze Verlosser, door wie alle dingen geworden zijn (Joh. 1:3!), grijpt zelf meermalen terug op het heerlijke begin. Er is geen gespletenheid in God en geen tweestrijd tussen de Vader en zijn Zoon. Het huwelijksverbond dat God gaf als afspiegeling van de liefdesverhouding tussen Christus en zijn gemeente speelt geen rol in het rapport. Als meerwaarde van het huwelijk rest *uitsluitend* 'het vermogen om kinderen te verwekken'. Kortom, van de opgetogen paradijssfeer klinkt in het rapport weinig door. Het citeert zelfs De Bruijne, die betwijfelt of er wel een ongerepte staat heeft bestaan (86).

De lens van de *gebrokenheid* legt de nadruk op empathie. Maar de term 'gebrokenheid' zonder meer manoeuvreert mensen gemakkelijk in de rol van slachtoffer: 'het is je overkomen'. Hier ontbreekt het besef wat 'zonde' in zijn meest basale betekenis is: 'Gods bedoeling missen'. Ook dat geldt ieder mens van vlees en bloed, hetero of homo. Illustratief is dat Psalm 139 wel wordt aangehaald ('je bent ten diepste een door God geweven wonder'), maar Psalm 51 niet ('in ongerechtigheid ben ik geboren; in zonde heeft mijn moeder mij ontvangen').

Volgens deputaten overvraagt God niet. Maar volgens onze belijdenis houdt Hij vast aan zijn paradijselijke bedoeling (HC Z. 4) en laat Hij ons zijn goede richtlijnen aanzeggen, al kan niemand ze volbrengen. Daardoor leren we steeds meer onszelf peilen, de gerechtigheid *in Christus* zoeken (HC 44) en verlangen om naar zijn beeld vernieuwd te worden. Dat is – ongeacht je geaardheid – de veilige ruimte van Gods genade.

De lens van de variatie lijkt zicht te bieden op homoseksualiteit vanuit de aanname dat die in de schepping meekomt – als er al van schepping sprake is. Er leeft vaak een diep verzet tegen alles wat naar uitsluiting neigt en men vindt het pijnlijk en denigrerend om gelijkgeslachtelijke seksuele relaties als ongelijkwaardig te zien. Maar dat homoseksualiteit een natuurlijke variant in de goede schepping (met al zijn variatie!) is, strookt niet met de boodschap van Jezus en zijn dienaar Paulus.

De lens die ontbreekt

De trits 'scheppingsorde, gebrokenheid en variatie' klinkt wellicht vertrouwd, maar schetst een wezenlijk ander kader dan dat van (goede) schepping, zondeval, verlossing en het herstel van alle dingen. Dat meer bijbelse kader geeft ons een scherper zicht, omdat we door die lens Jezus Christus helder in beeld krijgen: als Middelaar tussen God en mensen voor homo's en hetero's, als Aanwezige bij de goede schepping, als onze Leermester en Leidsman (Hebr. 12:2) inzake huwelijk en seksualiteit, als voorbeeld en identificatiefiguur. Als degene die in onze plaats volmaakt leefde. Als degene die ons leven – vaak tegen de verdrukking in – in Hem tot groei en bloei laat komen (Kol. 2:6-7; Ef. 4:15). Als degene die wij liefhebben en die ons een onuitsprekelijke, hemelse vreugde geeft (1 Petr. 1:8). Maar die lens is in het rapport op z'n minst erg beslagen. Het levert ook een pijnlijk spiritueel gemis op.

Onbevredigende argumentatie

Deputaten verklaren dat het een zoektocht is om de weg te vinden. Begrijpelijk. Maar ik kan me niet aan de indruk onttrekken dat het rapport met een zekere graagte ergens naartoe werkt. Gemaakte keuzes hebben regelmatig iets willekeurigs en sturends. De complexe problematiek wordt op voorhand al op een wat suggestieve manier in het verlengde geplaatst van culturele emancipatieprocessen van slaven, arbeiders, vrouwen en nu dan ook LHB'ers (p. 31, 35). Bij de bijbelse verkenning wordt zo veel genuanceerd, gerelativeerd, geneutraliseerd of geproblematiseerd dat de zeggingskracht van concrete teksten onzeker of onduidelijk wordt. Gaandeweg raakt het Woord van God genuilkorfd en zegt het weinig meer. Rose geeft zelfs aan dat het totaal-onderwijs van Jezus Christus en zijn apostelen aangaande huwelijk en seksualiteit op een zijspoor gerangeerd wordt (77, 148). Op het meest wezenlijke punt wordt gewerkt met het argument vanuit het stilzwijgen. Dat het in de Bijbel niet gaat over seksuele oriëntatie en identiteit, wil niet zeggen dat homoseksuele oriëntatie niet aanwezig of bekend was. Toch is die gedachte een van de dragende pijlers onder de deputatenadviezen. Regelmatig worden er *mogelijkheden* geopperd, terwijl in het midden blijft of ze ook *werkelijkheid* zijn. Zo geven deputaten aan dat A.L.Th. de Bruijne opmerkt dat het *denkbaar* is, dat in

de homoseksuele oriëntatie en identiteit 'een nadere variatie binnen het kader van man-zijn en vrouw-zijn naar ons toekomt' (57). Er is zoveel 'denkbaar', maar is het daarom ook waar? Ook zou het mogelijk zijn dat er bij de schepping geen sprake was van een tweedeling man-vrouw. Want Genesis 1 spreekt weliswaar in woordparen (licht-donker, man-vrouw, aarde-zee), maar er zijn allerlei tussenvormen (bijv. dageraad en zonsondergang). 'Naar analogie' daarvan zouden ook varianten binnen het spectrum van gender en menselijke seksualiteit deel uitmaken van Gods goede schepping (82). Het is een aanname. Maar Jezus Christus sprak onmiskenbaar andere taal. En Paulus ook.

Tegenstrijdigheden

Verschillende keren vallen de beweringen van deputaten niet goed met elkaar te rijmen. Enerzijds steunt het betoog op de gedachte dat het moderne concept van homoseksualiteit in de bijbelse tijd onbekend was (108); anderzijds wordt homoseksualiteit gezien als een geschapen en verrijkende minderheidsvariant, die 'wel degelijk deel uitmaakt van Gods goede schepping' (82, 95, 124). (Overigens: de laatste zienswijze trekt de dragende 'steunpilaar' onder de adviezen weg: homoseksualiteit is dan immers al vanaf de (eventuele) schepping bekend).

Enerzijds zijn celibatair levende broers en zussen, homoseksueel of niet, een voorbeeld en tot zegen van de gemeente (124); anderzijds kunnen homo's pas tot groei en bloei komen in een gelijkgeslachtelijke relatie, inclusief een seksuele dimensie. Enerzijds getuigen het sekseverschil en het design voor man- en vrouw-zijn in Genesis 2 van een wijsheid waarvoor God geprezen wordt (90), anderzijds zijn homorelaties minstens gelijkwaardig en vormen die wellicht zelfs een voorhoede (94). Mijns inziens wreekt zich hier het tamelijk willekeurige gebruik van drie tamelijk willekeurig gekozen lenzen. Het zicht valt tegen en levert een tegenstrijdig beeld op.⁶

5 Deze insteek kreeg al stevige kritiek op de Landelijke Vergadering van de NGK in 2015: 'een reductionistisch model' en 'kwetsbaar voor subjectieve invulling', waarbij het kleinere kwaad omgezet wordt in het kleinere goed, zie <https://www.onderwegonline.nl/5397-ngk-volgt-rapport-ambt-en-homoseksualiteit-niet>.

6 De bruikbaarheid van het model staat ook ter discussie vanwege gebrek aan bijbelse diepgang. Zie: <https://www.thegospelcoalition.org/themelios/review/costly-obedience> en <https://tottministries.org/understanding-gender-dysphoria-navigating-transgender-issues-in-a-changing-culture-by-mark-a-yarhouse/>.

Schat

Op elke bladzijde van het rapport klinkt compassie met onze homofiele broeders en lesbische zusters door. Ik deel die beweging. Ik deel ook het verlangen naar een kerk die veilig is, voor homo én hetero ... voor ieder mens.

Waarom dan toch dit artikel? Omdat een kerk alleen maar een veilige haven is wanneer het Woord van God, dat volledig is uitgesproken in Jezus Christus (Hebr. 1:2), onverkort stem krijgt en boven alles richtinggevend blijft.

De hele genderproblematiek waarmee we als kerk worden geconfronteerd is onderdeel van een krachtige ideologische strijd. In die complexe context is 'de ware schat van de Kerk het heilig Evangelie van de glorie én de genade van God' (Luther).

Diepere vragen

Bij deze zoektocht spelen op de achtergrond diepere vragen over allerlei onderwerpen, zoals: de schepping uit het niets, de ongeschonden staat van het paradijs, de aard van de bijbelse openbaring, het karakter van God, de aard en vormgeving van het werk van de Geest, de betekenis van het huwelijk tussen man en vrouw, de betekenis van seksualiteit en een celibataire levensstaat. Vragen die stuk voor stuk ons belijden raken. In het rapport komen ze nauwelijks in beeld, maar een synode kan er niet omheen. Ik voorzie echter dat de synode voor de maatschappelijke en pastorale druk zal zwichten en vanwege 'de uitdaging om (...) te bouwen aan een nieuwe inclusieve identiteit' (203) vergaande besluiten gaat nemen, zonder deze diepere vragen eerlijk onder ogen te zien en eerst goed te doordenken. Rose signaleert al hoe het pleidooi van deputaten een keus behelst waarin ervaring, intuïtie en emotie uiteindelijk de doorslag geven (148).

Biedt het rapport een sluiproute of een dwaalspoor? Rose vindt het laatste. Een sluiproute brengt je immers terug op de goede weg. Maar gebeurt dat hier? Wanneer de Bijbel zijn reputatie van toereikendheid en betrouwbaarheid verliest ... Wanneer het totaalonderwijs van Jezus Christus en zijn apostelen aangaande huwelijk en seksualiteit op een zijspoor terecht komt ... Wanneer we met mooie woorden feitelijk Gods Woord naast ons neerleggen ...

Hoe veilig is een kerk nog – voor hetero's én homo's! – waar het Woord van God niet meer onverkort stem mag krijgen? ■

**Het bijbelse kader van
(goede) schepping,
zondeval, verlossing en
het herstel van alle dingen
geeft ons een scherper
zicht, omdat we door die
lens Jezus Christus helder
in beeld krijgen**

